

HEMDEMÎ'NİN FİHRİST-İ ŞÂHÂN'INA YAZILAN YENİ BİR ZEYİL

H. İbrahim DELİCE* - Hasan YÜKSEL**

Özet

Bu makale ile okuyucuya sunulan metin, Hemdemî'nin Fihrist-i Şâhân'ının yeni bir nüshası ve zeylinden oluşmaktadır. Müellif, ismini veya mahlasını belirtmemiştir. Millî Kütüphane'de bulunan yazma bir esmayihüsna metninin arkasında 35b-39b varakları arasında yer almaktadır. Osmanlı tarihi yazımında, Fihrist-i Şâhân gibi yazarı belirtilmeyen veya bilinmeyen ve bugün anonim Tevârih-i Âl-i Osman olarak nitelenen, manzum ve mensur birçok tarihî metin bulunmaktadır.

Yazarı bilinmeyen bu zeyil, Hemdemî'nin IV. Mehmed ile biten metninin ardından II. Süleyman, II. Ahmed, II. Mustafa ve III. Ahmed Han dönemlerini manzum olarak işlemektedir. Metin yarım bırakılmışa benzemektedir. Bu çalışmayla ilk kez neşredilen metin, Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Arslan tarafından yayımlanan nüshayla karşılaştırılmış ve aradaki nüsha farkları dipnotlar ile belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Fihrist-i Şâhân*, Solakzade, Hemdemî, popüler tarih, Osmanlı padişahları, zeyil.

A NEW ANONYMOUS ADDITION TO HEMDEMİ'S FİHRİST-İ ŞÂHÂN

Abstract

The text presented to the reader with this article consists of a new copy and an addendum of Hemdemî's *Fihrist-i Şâhân*. The author did not

* Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Bölümü, ibrahimdelice@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2560-0718.

** Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, pirhasan@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-4522-2806.

specify his name or pseudonym. The manuscript in the National Library is located after an Esmâ'î-Husna text, between the folios 35b-39b. In Ottoman historiography, there are many historical texts such as *Fihrist-i Şâhân*, whose author is not known or specified and thus described as Anonymous Tevârih-i Âl-i Osman today, in verse and prose.

In this addendum, the author of which is unknown, after Hemdemî's text on Mehmed IV, the periods of Suleiman II, Ahmed II, Mustafa II and Ahmed Khan II are written in verse and this text seems to have been left unfinished. The text, that has been published for the first time thanks to this study, is compared with the one published by Prof. Dr. Mehmet Arslan, and the differences are given in footnotes.

Keywords: *Fihrist-i şâhân*, Solakzade, Hemdemî, popular history, Ottoman sultans, additional.

Giriş

Batılılaşma hareketinden önce, Osmanlı'daki bütün fikir ve sanat akımları gibi tarih yazım geleneği de doğudan gelirdi (Ülken, 1935, s. 12-126; Ülken, 1966, s. 40-51). Fihrist-i şâhân denilen yazım türü bu akımlardan biridir. Bu tarih yazım geleneğinde, konu edilen padişahların tahta çıkışı, saltanat süreleri, yaptıkları ve başardıkları işler, kazandıkları zaferler, kahramanlıklar, tahttan ayrılış ve ölüm tarihleri halefleri vb. bilgiler verilirdi (Everdi vd., 1979, s. 227).

Bugünkü bilgilerimize göre, fihrist-i şâhân denilen bu yazım türünü, ilk kez Ali Şîr Nevâyî (1441-1501), *Sedd-i İskenderî* başlıklı 7.214 beyitlik mesnevisinde, İran şahlarını 146 beyitle, dört tabaka hâlinde kısa kısa anlatan manzumeleriyle başlatmıştır (Tören, 2001, s. 8-32).

Türk edebiyatında ise, bu türün daha çok *Solakzâde Tarihi* adıyla bilinen Osmanlı tarih yazarı Hemdemî (öl.1068/1658) ile başladığı söylenir (Özcan, 2009, s. 370-372). Ancak, *Solakzâde Tarihi*'nin iki versiyonu vardır. I. Yıldırım Bayezid devrine kadar gelen kısmı *Tarih-i Âl-i Osman bi-Solakzâde* (İstanbul, hicri 1271) ismiyle, Sultan İbrahim dönemi ortalarına (1053/1643) kadar süren bölümü ise *Solakzâde Tarihi* başlığıyla hicri 1297'de İstanbul'da neşredilmiştir (Özcan, 2009, s. 370-372).

Hemdemî'nin kaside tarzında yazmış olduğu 92 beyitlik *Fihrist-i Şâhân* denilen bu manzumede Osman Gazi'den IV. Mehmed'e kadar 19 Osmanlı sultanının tahta çıkışları, saltanat süreleri ve dönemlerinin belli başlı hadiseleri birkaç beyit ile anlatılmaktadır. Hemdemî eserini IV. Mehmed'e takdim etmiştir (Özcan, 2009, s. 372).

Şimdiki bilgilerimize göre Hamdemî'nin *Fihrist-i Şâhân*'ıyla bu tarih yazma şekli Osmanlı'da hayli rağbet görmüş ve gerçekten Hemdemî'den sonra bu geleneği sürdüren birçok şair ortaya çıkmıştır.

Hemdemî'nin *Fihrist-i Şâhân*'ı ilkin, *Solakzâde Tarihi*'nin (İstanbul, hicri 1297) başında dibace olarak neşredilmiştir. Ardından Raşid Efendi ve Müstakimzâde'nin zeyilleriyle birlikte Hüseyin Ayvansarayî'nin *Mecmûa-i Tevârih*'inin başına eklenmiştir (Derin vd., 1985, s. 2-13).

Eser, Süleymaniye nüshası esas alınıp sekiz yazması ile karşılaştırılarak sonuna eklenen Rüşdizâde Reşid Hasan Efendi ve Ziyâ Paşa'nın zeyilleriyle birlikte Vahid Çabuk tarafından *Osmanlı Padişahlarının Manzûm Tarihçesi: Fihrist-i Şâhân* ismiyle yayımlanmıştır (1976, s. 203-226). Yine bazı zeyilleriyle birlikte Orhan Kurtoğlu (2003, s. 317-328), İdris Kadıoğlu (2004, s. 115-131), Mücahit Kaçar (2008, s. 29-45), Ekrem Bektaş (2011, s. 9-24) ve Mehmet Arslan'ın (2011, s. 143-156) yayımları önceki neşirleri takip etmiştir.

Arslan daha sonra Hemdemî'nin pek sevilen bu *Fihrist-i Şâhân*'ına yapılan zeyillerin bilinenleri ile kendisinin tespit etmiş olduklarını derleyip müstakil kitap olarak 2019'da neşretmiştir (2019, s. 297-303). Arslan'ın bu çalışmasında, yazarı bilinen 42 ve bir de "Müellifi Bilinmeyen Zeyl" başlığı ile verilen toplam 43 *Fihrist-i Şâhân*, *Fihrist-i Şâhân* zeyli ve benzeri manzume yazar ve eserleri yer almaktadır; ancak, arşivlerde hâlen tespit edilmemiş yazarı bilinen ve bilinmeyen fihrist-i şâhânlar olduğu da görülmektedir.

İşte burada okuyucuya sunduğumuz metin, Hemdemî'nin *Fihrist-i Şâhân*'ının farklı yeni bir nüshası ve zeylinden oluşmaktadır. Metinde, müellif ismini veya mahlasını belirtmemiştir. Metin, Millî Kütüphane'de bulunan yazma bir esmayihüsna metninin arkasında (vr. 35b-39b) yer almaktadır (*Manzum Tevarih-i Al-i Osman*, 35b-39b). Osmanlı tarih yazımında böylesi yazarı belirtilmeyen veya bilinmeyen ve bugün Anonim Tevârih-i Âl-i Osman olarak nitelenen, manzum ve mensur birçok tarihî metin bulunmaktadır.

Eserin müellifi, Hemdemî'nin IV. Mehmed ile biten metninin ardında zeyil olarak II. Süleyman (1687-1691), II. Ahmed (1691-16919), II. Mustafa (1695-1703) ve III. Ahmed Han (1703-1730) dönemlerini manzum olarak kaleme almıştır; ancak, bu metin, yarım bırakılmış bir manzumeye benzemektedir. Bu çalışmayla ilk kez neşredilen metin, Arslan tarafından yayımlanan nüshayla karşılaştırılmış ve aradaki nüsha farkları dipnotlarda gösterilmiştir (2019, s. 297-303).

Metne sonradan her sultanın fihrist-i şâhânı için metin içi başlıklar eklenmiştir ve bu başlıklar [*Osman Gazi (1302-1324)*] örneğinde olduğu gibi köşeli araç içinde verilmiştir. Şiirin vezni gibi metne tarafımızdan yapılan ilaveler yine aynı şekilde köşeli araç içinde verilmiştir. Şiir numaralandırılmasında başlıklar, fihristin kaç beyitten oluştuğunu net bir şekilde gösterebilmek için

varak numarasından sonra “b” harfiyle gösterilmiştir. Böylece, şiirin ilk beyti 1'den başlatılmıştır. Başka bir deyişle, varak numarasından sonra satır numarası verilmeyip “b” ile şiir başlığı ve “1, 2, 3 vd.” numaralar ile şiirin beyit numarasına işaret edilmiştir.

[Dua ve Giriş]

[Mefâîlün / mefâîlün / mefâîlün / mefâîlün]

[35b/b] *Tevârih-i Âl-i Osman hallada Allahu mülkehum ve saltanatahum*

[35b/1] Hatâlardan emîn eyle Îlâhî Âl-i Osman'ı

Çün etdüñ bunları sen ehl-i İslâm'ıñ nigeñ-bânı¹

[35b/2] Bu nesl-i pâk ile² dîn-i Muhammed takviyet buldı

Şeref-bahş oldu dîne bunlaruñ âyîn ü erkânı

[35b/3] İtâat üzredür şer'-i mübîne dâyimâ³ bunlar

Kavîdür hakk bu kim bu hânedânın dîn ü îmânı⁴

[35b/4] Adâletle şecâatle sehâvetle mürüvvetle

Nizâm-ı âlem için itdiler sa'y-i firâvânı

[35b/5] İdindüm bunlaruñ târîhini⁵ dikkat idüp ma'lûm

Getürdüm nazma⁶ lutf-ı Hakk ile Fihrist-i Şâhân'ı

[35b/6] Ola tâ herkesüñ hâtır-nişânı cümleten târîh

Gele her söz ki nazma vardur anuñ hıfza⁷ imkânı

[35b/7] İdüp mevzûn u hemvâr oldu bu şeh-nâme-i icmâl

Recâm oldur ola ma'zûr eger var ise noksânı

[Osman Gazi (1302-1324)]

[35b/1] Kamunuñ evveli Sultân Osmân ibni Ertuğrul

Ki oldur cümleden evvel koyan resm-i cihân-bânı⁸

¹ Metin: nâgeh-bânı.

² Metin: pâkle.

³ Metin: dâ'im.

⁴ Mehmet Arslan (Sonraki gösterimler: MA): sıdk.

⁵ Metin: târîhi.

⁶ Kelime, metinde yok.

⁷ Metin: hıfz.

⁸ Metin: hatâyı.

- [35b/2] Alâeddîn-i Selçukî idüp tabl u alem irsâl
Muhakkak altı yüz toksan tokuzdur⁹ hutbe¹⁰ unvânı
- [35b/3] Yigirmiyle yidi yıl saltanat sürdi adâletle
Bu devletde bu vaz' itdi kamu tertîb-i dîvânı
- [35b/4] Gazâyâ sarf idüp evkâtını hiç turmadı hâlî
Musahhar eyledi tadrîc ile etrâf-ı buldânı
- [35b/5] Bu gülzâr-ı fenâdan ol da itdi âkıbet rihlet
O serv-i bâğ-ı devlet gitdi ukbâyâ hırâmânî

[Orhan Gazi (1324-1362)]

- [36a/b] *Cülûs-ı Sultân Orhan ibni Sultân Osmân Han Gâzî*
- [36a/1] Cihân-ı bî bekâdan azm idüp ol server-i âlem
Yerine gördi lâyıq oğlu Sultân Orhan'ı¹¹
- [36a/2] Cülûs etdi yedi yüz yigirmi altı sâlinde¹²
Saâdetle otuz beş yıl cihânun oldı sultânı¹³

[I. Murad (1362-1389)]

- [36a/b] *Cülûs-ı Sultân Murâd Gâzî ibni Orhan Han fî sene:761 müddet-i
saltanat:31*
- [36a/1] Cülûs idüp¹⁴ yerine oğlu Sultân¹⁵ Han Murâd anuñ
Tamâmet Rum ili'n feth itdi açdı kâfiristânı
- [36a/2] Cülûsına yedi yüz dahı altmış bir olur târîh
Budur el-hakk selâfînün şecî'-i merd-i meydânı
- [36a/3] Otuz bir yıl sürüp devlet gazâ yolında verdi ser¹⁶
Şehâdetle o server hâsıl itdi¹⁷ kurb-ı Rahmân'ı

⁹ MA: tokuzda.

¹⁰ Metin: hutbe-i.

¹¹ Bu beyit MA'da yok. İkinci dizenin kelime ekiği olduğu için vezni tutmuyor.

¹² Vezin tutmuyor.

¹³ Bu beyit MA'da yok.

¹⁴ MA: itdi.

¹⁵ MA: gâzî.

¹⁶ MA: ser virdi.

¹⁷ Metin: sultân. Bu kelime, satır üzerine sonradan yazılmıştır; vezin gereği metne dâhil edilmemiştir.

[36a/4] Şehîd oldu çün ol Sultân-ı Gâzî asker-i İslâm
Cülûs itdürdiler¹⁸ fi'l-hâl oğlu Yıldırım Han'ı

[Yıldırım Bâyezid (1389-1403)]

[36a/b] *Cülûs-ı Yıldırım Bâyezîd Han ibni Murâd Han fî sene: 792 müddet-i saltanat: 14*

[36a/1] Cülûsına yedi yüz dahı toksan ikidir târîh
Şecâatde selâtîn içre yokdur anuñ akrânı

[36a/2] Ne dem azm eyleyüp meydâna¹⁹ at saldı²⁰ küffâra²¹
Sanayduñ berka-hâtîfdür elinde tîğ-i uryânî

[36a/3] Serîr-i saltanatda eyledi on dördü çün tekâmîl²²
Sekiz yüz beşde âhir itdi terk-i âlem-i fânî

[Çelebi Süleymân ve Çelebi Mûsâ]

[36a/1] Süleymân Beğ'le Mûsâ Beğ sürüp bir neçe müddet dem²³
İkisi de atup tutdı bulup hâlî bu²⁴ meydânı

[Çelebi Mehmed (1413-1421)]

[36a/b] *Cülûs-ı Sultân Muhammed bin Bâyezîd Han Fî sene: 816 müddet-i saltanat: 8*

[36a/1] Sekiz yüzle on altıda zuhûr etdi Muhammed Han
Tegallüb eyleyüp def' eyledi gavgâ-yı ihvânı

[36b/2] Sekiz yıl müstakillen pâdişah oldı edüp rihlet
Sifâriş²⁵ itdi oğlu Han Murâd'a cümle erkânı

[II. Murâd (1421-1444, 1446-1451)]

[36b/b] *Cülûs-ı Han Murâd bin Muhammed Han fî sene: 824 müddet-i saltanat: 30 kûsür:*

[36b/1] Cülûsına sekiz yüz hem yığirmi dörd olur târîh
Olupdur Han Murâd-ı Evvel'e bu ism ile²⁶ sâni

¹⁸ MA: itdirdiler.

¹⁹ Metin: meydâna azm eyleyüp.

²⁰ MA: salsaydı.

²¹ MA: a'dâya.

²² Metin: tekâmîl.

²³ müddet dem, MA: dem devlet.

²⁴ Metinde yoktur.

²⁵ MA: sipâriş. Bu kelimenin "sifâriş" olarak yazılmış olması ya müellif ya müstensihin Azerbaycanlı olduğuna işaret edebilir.

²⁶ Metin: ismle.

- [36b/2] Karar itdi otuz yıl altı ay devlet serîrinde
Gazâlar itdi küffâra²⁷ çeküp şimşîr-i bürrânı
- [36b/3] Tamâm oldu anuñ da devri²⁸ rihlet etdi dünyâdan
Koyup Sultân Muhammed Han-ı Sâni'ye bu meydânı

[II. Mehmed (1444-1446, 1451-1481)]

[36b/b] *Cülûs-ı Sultân Mehmed bin Murâd Han eş-Şehîr bi-Fâtih fî sene: 855 müddet-i saltanat: 31*

- [36b/1] Cülûs etdi sekiz yüz elli beşde ol şeh-i âdil
Otuz bir yıl cihânda kerr ü ferle sürdi devrânı
- [36b/2] Budur İstanbullu feth eyleyen Gâzi Mehmed Han
Nola ecdadına gâlib olursa şevket ü şânı
- [36b/3] Cihândan²⁹ def' -i ref'a himmet itdi zulmet-i küfri
Ziyâ-yı seyf ile rû-yı zemîni kıldı nûrânî
- [36b/4] İrüp³⁰ pâyâna ömrü³¹ ol dahı³² azm-i behişt etdi
Yerini oğlu Sultân Bâyezid'e gördi erzânî

[II. Bayezid (1481-1512)]

[36b/b] *Cülûs-ı Sultân Bâyezid bin Mehmed Han fî sene: 886; müddet-i saltanat: 32.*

- [36b/1] Sekiz yüz seksen altıda cülûs itmişdür³³ ol³⁴ sultân
Odur Hakk' uñ velîsi andadur esrâr-ı pinhânî
- [36b/2] Anuñ dahı zamânında nice feth u futûh oldu
Kırup küffârı³⁵ icrâ eyledi âyin-i şâhânî
- [36b/3] Otuzla hem iki yıl pâdişâh oldu cihânda ol
Ferâgat itdi âhir terk idüp bu dâr-ı ahzânı

²⁷ MA: a'dâya.

²⁸ MA: rûzı.

²⁹ MA: cihânda.

³⁰ Metin: idüp.

³¹ Metin: ömr.

³² Metin: da.

³³ Metin. اشهد

³⁴ Metinde yok.

³⁵ MA: a'dâyı.

[I. Selim (1512-1520)]

[36b/b] *Cülûs-ı Sultân Selîm bin Bâyezîd Han fî sene: 918; müddet-i saltanat: 8; şühûr: 8*

- [37a/1] Yerin Sultân Selîm'e eyledi teklîf³⁶ soñ demde
Bilürdi kimseye bâkî değül bu çarh-ı gerdânı
- [37a/2] Cülûs etdi tokuz yüz on sekizde çünki ol Gâzî³⁷
Şecâatde nola tercih idersem cümleden anı
- [37a/3] Alup Mısr'ı sefer kıldı Acem iklimine soñra
Şikest idüp kaçırıldı Çaldıran'da³⁸ Şâh-ı İrân'ı
- [37a/4] Sekiz yıl hem sekiz ay oldı ana saltanat rûzı
Koyup gitdi yerine âkıbet Sultân Süleymân'ı

[Kanuni Süleyman (1520-1566)]

[37a/b] *Cülûs-ı Süleyman bin Selîm Han fî sene: 926; müddet-i saltanat: 47.*

- [37a/1] Cülûsına tokuz yüz hem yigirmi altıdur târîh
Bunuñ eyyâm-ı adlinde bu devlet buldı mîzânı
- [37a/2] Cihânda Han Süleymân kırk sekiz yıl pâdişâh oldı
Vilâyetler musahhar eyleyüp arturdı unvânı
- [37a/3] Cihân mamûr ü âbâdan olup halk oldı âsûde
Zamânında zuhûr etdi nice âsâr-ı Sübhânî
- [37a/4] Bu da getdi cihândan tâc ü tahtın terk idüp âhir
Yerine Han Selîm olup³⁹ budur evvelkine⁴⁰ sâñî

[II. Selim (1566-1574)]

[37a/b] *Cülûs-ı Sultân Selîm bin Süleymân Han fî sene: 974; müddet-i saltanat: 8.*

- [37a/1] Cülûsına tokuz yüz yetmiş ile⁴¹ dört olur tarîh
Budur bu nesl-i pâkûñ hakk bu kim sultân-ı zî-şânı

³⁶ Metin:

³⁷ Metin: çünki.

³⁸ MA: Çaldıran'dan.

³⁹ MA: oldı.

⁴⁰ MA: evvelkiye.

⁴¹ Metinde yok.

- [37a/2] Zamânında bunun Kıbrıs gibi bir ada⁴² ki feth oldu
Bunun şemşiri küffâr-ı⁴³ Firenge virdi hüsrânı
- [37a/3] Sekiz yıl beş⁴⁴ ay ol server-i âlem bulup⁴⁵ devlet
Sefer itdi⁴⁶ cihândan mesken itdi bâğ-ı rıdvânı

[III. Murad (1574-1595)]

[37a/b] *Cülûs-ı Sultân Murâd bin Selîm Han fî sene: 982; müddet-i saltanat: 20.*

- [37a/1] Anın mesned-nişîni Han Murâd Sâlis olupdur⁴⁷
Budur cümle salâtînüñ⁴⁸ güzîn-i ehl-i irfânı
- [37b/2] Tokuz yüz hem dahı seksen iki çün⁴⁹ geçdi hicretten
Cülûs itdi⁵⁰ müyesser oldu ana tâc-ı hâkânî
- [37b/3] Olup sâbit kadem tahtında zahmet çekmeyüp aslâ
İdüp serdârın irsâl etdiler⁵¹ Tebrîz ü Şîrvân'ı
- [37b/4] Yigirmi yıl sekiz ay âleme hüküm itdi adl üzre
Koyup getdi o âdil⁵² âkıbet bu köhne eyvânı

[III. Mehmet (1595-1603)]

[37b/b] *Cülûs-ı Sultân Mehemed bin Murâd Han Sâlis fî sene: 1003; müddet-i saltanat: 9 aded-i eyyâm: 63.*

- [37b/1] Anuñ da oğlı kim⁵³ Sultân Mehemed Han-ı Sâlisdür
Cülûs itdi biñ üçde oldu cârî emr ü fermânı

⁴² MA: ülke.

⁴³ MA: akvâm-ı.

⁴⁴ Metinde yok.

⁴⁵ MA: sürüp.

⁴⁶ MA: kıldı.

⁴⁷ MA: olmuşdur.

⁴⁸ Metin: talâtînüñ.

⁴⁹ Metinde yok.

⁵⁰ MA: idüp.

⁵¹ MA: aldılar.

⁵² Metin: .

⁵³ Metinde yok.

- [37b/2] Bu devletde budur Hünkâr-ı Gâzi fâtih-i Egri
Kıran küffârı⁵⁴ ser-tâ-pâ idüp ceng-i firâvânı
- [37b/3] Tokuz yıl altmış üç gün saltanat sürdi edüp rihlet
Bu mihmân-hânenüñ birkaç gün oldu ol da⁵⁵ mihmânı

[I. Ahmed (1603-1617)]

[37b/b] *Cülûs-ı Sultân Ahmed Han bin Mehemed Han fî sene: 1012; müddet-i saltanat: 14; mâh: 4.*

- [37b/1] Geçüp anuñ yerine adl ile⁵⁶ Sultân Ahmed Han
Yeñiden oldu ihyâ hakk bu kim âyin-i Osmânî⁵⁷
- [37b/2] Cülûsı⁵⁸ hicretün bin on ikisinde⁵⁹ olup vâki
Ana bu saltanat oldu Hüdâ'nuñ lutf u ihsânı
- [37b/3] Zamânında Anatol semtinüñ etrâf u eknâfi
Celâlî eşkıyâsı cümleten⁶⁰ itmişdi tâlânı
- [37b/4] Tevekkül eyleyüp Allah'a etdi bir kulın irsâl
Geçürdi tiğ-i kahrından ser-â-ser ehl-i tuğyânı
- [37b/5] Hükûmet etdi⁶¹ on dört yıla dört ay eyledi⁶² rihlet
Cülûs itdürdiler anuñ yerine Mustafâ Han'ı

[Sultan Mustafa Han (1617-1618)]

[37b/b] *Cülûs-ı Sultân Mustafâ Han ibni Mehemed Han fî sene: 1026; müddet-i saltanat: 3; yevm: 3.*

- [37b/1] Cülûsı bin yiğirmi altıda vâki olup anuñ⁶³
Müeyesser oldu ana gerçi kurb-ı taht⁶⁴-ı sultânî

⁵⁴ MA: a'dâyı.

⁵⁵ Metin: ; elif ile vav yer değiştirmiş gibi duruyor.

⁵⁶ Metin: adlle.

⁵⁷ Metin: Osmân.

⁵⁸ Metin: cülûs.

⁵⁹ Metin: ikide.

⁶⁰ Metin: cümle.

⁶¹ MA: kıldı.

⁶² Metin: idi.

⁶³ Metinde yok.

⁶⁴ MA: ferr ü baht-ı.

[37b/2] Ne hâl ise üç ay üç gün karâr itdi velî soñra⁶⁵
İdüp gavgâ-yı âlemden ferâgat çekdi dâmânı

[II. Osman (1618-1622)]

[38a/b] *Cülûs-ı Sultân Osman Han ibni Sultân Ahmed Han fî sene: 1037; müddet-i saltanat: 4; yevm: 4.*

[38a/1] Anuñ ardınca Osmân Han-ı Sâni pâdişâh oldı
Hakikatde budur bu hânedânuñ şîr-i garrânı

[38a/2] Cülûsı bin yiğirmiyle yedide vâki olmışdur
Olup dört yıla⁶⁶ dört ay on gün anuñ⁶⁷ cümle devrânı

[38a/3] Gazâ yolına bezl-i himmet itdi ol şeh-i gâzî
Cihân serverliğün isbât idüp gösterdi bürhânı

[38a/4] Ne çâre neylesün ammâ ki bahtı olmadı yâver
Cihândan almayup kâmı felek kıldı hebâ anı

[38a/5] Bu hâlet çün zuhûr itdi kamunuñ ittifâkıyla⁶⁸
Cülûs itdürdiler tekrâr Sultân Mustafa Han'ı

[Sultan Mustafa (1617-1618-1622-1623)]

[38a/b] *Cülûs-ı Sultân Mustafâ Han ibni Mehemed Han fî sene: 1031; müddet-i saltanateş: sene: 1; şuhûr: 4.*

[38a/1] Ne fetretler ne gavgâlar olupdur bin otuz birde⁶⁹
On altı ay zamâne gösterüp rûy-ı perîşânî

[38a/2] Müşevveş oldı çün⁷⁰ ahvâl-i âlem gördiler âhir
Gelüp cem' oldılar bir yere cümle devlet a'yânı

[38a/3] Cülûs itdürdiler Sultân Murâd-ı Râbi'i ol dem
Umûr-ı saltanat buldı yine evvelki mîzânı

⁶⁵ MA: velî sonra.

⁶⁶ Metin: yıl-ile.

⁶⁷ Metinde yok.

⁶⁸ Metin: iltifâtıyla.

⁶⁹ Metin: otuzda.

⁷⁰ Metinde yok.

[IV. Murad (1623-1640)]

[38a/b] *Cülûs-ı Sultân Murâd-ı Râbi' ibni Ahmed Han fî sene: 1032; müddet-i saltanat: 17.*

- [38a/1] Geçüp tahta bin otuz ikide ol hüsrev-i gâzî
Bu devlet oldı ol⁷¹ şâh-ı güzîne Hakk'ıñ⁷² ihsânı
- [38a/2] Mehâbetde salâbetde olup ecdâdına gâlib
Budur sâhib-kırânı âlemün Sâm u Nerîmân'ı
- [38a/3] Adûnuñ kesdi ırkın eşkiyâdan intikâm aldı
Elinden ol gürûhuñ hiç biri kurtarmadı cânı
- [38b/4] İdüp izhâr-ı kudret fitne Ye'cûc'ına sedd çekdi
Sezâdur aña dilerse eger İskender-i Sâni
- [38b/5] Revân ile alup Bağdâd'ı kahr itdi Kızılbaş'ı
Kalaydı sağ eger alurdu hep İran u⁷³ Revân'ı
- [38b/6] Cihânda on yedi yıl kâm-rânlık eyleyüp âhir
Nihâyet buldı emr-i Hakk ile anuñ da devrânı

[Sultan İbrahim (1640-1648)]

[38a/b] *Cülûs-ı Sultân İbrahim bin Ahmed Han fî sene: 1049; müddet-i saltanat: 8; mâh: 9.*

- [38b/1] Cülûs itdi karındaşı yerine⁷⁴ Han İbrahim
Bunun da oldı heft-iklîme câri emr⁷⁵ ü fermânı
- [38b/2] Olup bin kırk tokuzda ana rûzî baht-ı firûzî
Getürdi sadra âhir rûzgâr ol zill-ı Yezdân'ı
- [38b/3] Bi-hamdillâh zamânında Girid'de Hanya feth oldı
Azak'dan⁷⁶ hod Kazaklar tutdılar semt-i gürîzânı
- [38b/4] Tokuz yıldan üç ay eksük hükûmet eyleyüp âhir
Ferâgat itdi ana keşf olup bir sırr-ı vicdânî

⁷¹ Metinde yok.

⁷² Metin: halkuñ.

⁷³ Metinde yok.

⁷⁴ Metin: yerine karındaşı.

⁷⁵ MA: hükm.

⁷⁶ MA: Azak'da.

[38b/5] Anuñ ferzend-i âlî-şanı devletle saâdetle
Geçüp evreng-i şâhîye müşerref kıldı dîvânı

[IV. Mehmed (1648-1687)]

[38b/b] *Cülûs-ı Sultân Mehammed Han Gâzî ibni İbrahim fî sene:1058; saltanateş: 40; mâh: 5; cülûs-ı yevm: 14.*

[38b/1] Cülûs-ı Hân Mehemmed eyledi âsûde dünyâyı
Didi târîhini⁷⁷ erbâb-ı nazmuñ bir sühan-dânı

[38b/2] Teveccüh eyledi devlet ana bin elli sekizde
Hayat bulupdur sanki bu mülk-i Osmânî⁷⁸

[38b/3] Odur hünkâr-ı gâzî pâdişâhânuñ ser-efrâzı
Dilim medh itmede kâsır o sultân ibni sultânı

[38b/4] Semiyî-i Fahr-i âlem⁷⁹ şehriyâr-ı a'del ü ekrem
Şehen-şâh-ı muazzam vâris-i mülk-i Süleymânî

[38b/5] Mehemmed Han-ı Râbi' pâdişâh-ı mağrib ü maşrık⁸⁰
Anuñdur tâc-ı hâkânî anuñdur taht-ı Osmânî

[39a/6] Saâdetle serîr-i devlet üzre hem-nişîn ola⁸¹
Gören bedr oldu zann eyler bir kerre⁸² mâh-ı tâbânı

[39a/7] Süvâr ola⁸³ eger rahş-ı hümâyûna sanurlar hep
Esed burcına tahvîl eylemişdür mihr-i rahşanı

[39a/8] Cülûs esnâlarında oldu gerçi fîtneler zâhir⁸⁴
Kamusın ber-taraf kıldı idüp sa'y-ı firâvânı⁸⁵

[39a/9] Eser devrinde hergiz kalmamışdur fitneden asla⁸⁶
Meger erbâb-ı hüsnin ruhlarında hâl-i fettânı

⁷⁷ Metin: târîhi.

⁷⁸ Bu beyit MA'da yok. İkinci dizesinde vezin tutmuyor.

⁷⁹ Metin: fahr-i âlî.

⁸⁰ MA: maşrık u mağrib.

⁸¹ MA: câ-nişîn olsa.

⁸² MA: felekde.

⁸³ MA: olsa.

⁸⁴ Bu dize MA'da şöyle: "Zamânında biraz fetret zuhur itmişdi ammâ kim".

⁸⁵ MA: sa'y-ı firâvânı: tedbir-i âsânî.

⁸⁶ MA: hakkâ.

[39a/10] Adâletle yeni başdan cihânı eyledi ma'mûr
Yine buldı nizâmın devletinde âlem-i fânî

[Hemdemî'ye Zeyl]⁸⁷

[39a/11] Ta'addî eyledi kul soñra olup bâğîlere tâbî'
O şâha gadr idüp azl etdiler bâ emr-i Yezdânî

[39a/12] Hükûmet etdi kırk yıl dahı beş ay yevm hem on dördle
Bulup itmâm anuñ da devleti bâ-hüküm-i Sübhânî

[39a/13] Olup toksan tokuz hem dahı bin sâl hicretten⁸⁸
Süleymân Han'a nakl bu kürre-i taht-ı Osmânî⁸⁹

[II. Süleyman (1687- 1691)]⁹⁰

[39a/1] Cülûs itdürdiler Sultân Süleymân-ı Sânî tahta
Karındaşı Mehemmed Han Gâzî yerine anı

[39a/2] Tokuz ay hem dahı⁹¹ üç yıl cihânda pâdişâh oldı
Erişdi biñ yüz ikide aña emr-i Rabbânî

[II. Ahmed (1691-1695)]

[39a/1] Karındaşı cülûs itdi bu kez taht-ı Süleymân'a
Semiyy-i fahr-i âlem ya'ni Sultân Ahmed-i Sânî

[39a/2] Sekiz ay dahı üç yıl yevm-i sâdis işrîn oldukda⁹²
Fenâ dârını terk idüp bıraktı taht-ı evvânî

[II. Mustafa (1695-1703)]

[39b/1] Cülûs etdi bu kez ol⁹³ Mustafâ Han biñ yüz ellide
Safâyâb oldı âlem hem düzildi tavr-ı Osmânî

⁸⁷ Hemdemî'nin metni, bu beyitten sonra 4 beyitlik "Dua ve Hatime" başlığı ile sona ermiş iken bu metnin müellifi/müstensihî II. Süleyman, II. Ahmed, II. Mustafa ve III. Ahmed fihristini de ilave etmiştir. Metinde MA'da bulunan "Dua ve Başlık" bölümü bulunmamaktadır; bu beyit ve devamı "Dua ve Hatime" başlığına kadar MA'da yoktur.

⁸⁸ Vezin tutmuyor.

⁸⁹ Vezin tutmuyor.

⁹⁰ Hemdemî'ye ilave edilen fihristlerin başlık yazılarının yerleri sonradan yazılmak amacıyla boş bırakılmış, ancak yazılmamıştır.

⁹¹ Vezni tamamlamak için ilave edilmiştir.

⁹² Vezin tutmuyor.

⁹³ Vezni tamamlamak için ilave edilmiştir.

- [39b/2] Sa'âdetle cülûsında ola âsûde hep âlem
Zafer-yâb ola anuñla dahı âyin-i Osmânî
- [39b/3] Mu'în ü rehberin ya Rabb atâ kıl kutb-ı âlemden
Seferde vü hazerde yâver ola bula ikrâmı
- [39b/4] Adâletle İlâhî ber-karar it saltanat üzre
Atâ vü lutf bahş-âsâ bulalar andan ihsânı
- [39b/5] Adûsız eyleyüp anı⁹⁴ dem-â-dem ser-firâz eyle
Şecâ'atle mehâbetle ola asrın Nerîmânı
- [39b/6] Sikenderveş kamu âlem olalar hükmüne mahkûm
Adûdan intikâm almakda bula lutf-ı Yezdânî
- [39b/7] Tokuz yıl hem iki ay pâdişâh oldu bu âlemde
Erişdi bin yüz on beşde bu kerre emr-i Rabbânî⁹⁵

[III. Ahmed Han (1703- 1730)]

- [39b/1] Cülûs etdi biñ⁹⁶ yüz on beşde karındaşı Han Ahmed Han
Geçüp tahta sa'âdetle müzeyyen kıldı erkânı

[Dua ve Hatime]⁹⁷

- [39a/1] Bunuñ ben şükrini mümkün midür hergiz edâ itmek
Hudâ virdi bize bir pâdişâh-ı pâk-iz'ânı
- [39a/2] Yeter ey Hemdemî şimden girü gel sıdk ile el aç
Du'âya başla kim "Fihrist-i Şâhân" buldı pâyânı
- [39a/3] İlâhî eyle ervâh-ı selâtini dem-â-dem şâd
İlâhî sen hatâlardan emîn it şâh-ı devrânı
- [39a/4] İlâhî ömrin efzûn eyle anlar yerde yatdukça
İlâhî sen kabul eyle du'â-yı müstemendânı

⁹⁴ Vezni tamamlamak için ilave edilmiştir.

⁹⁵ Metin bu beyitle sona ermektedir, ancak devamında muhtemelen sonradan yazmak üzere boş bırakılmış yer ve ayrıca iki sayfa bulunmaktadır.

⁹⁶ Metinde yok, ancak sultanın tahta çıkışı 1115'tir. "Biñ" eklenince vezin bozulmaktadır.

⁹⁷ "Dua ve Hatime" başlığını verdiğimiz 4 beyitlik kısım, metinde yoktur; MA'dan alınmıştır ve MA, 9 beyitlik IV. Mehmed fihristinden sonra "Dua" ile sona ermektedir.

Sonuç

Tevarih-i Al-i Osman olarak isimlendirilmiş ve *mefâilün / mefâilün / mefâilün / mefâilün* vezninde olan bu zeyil, 25 sultan için yazılmıştır ve toplam 103 beyitten oluşmaktadır. Hemdemî'nin Arslan neşrinde toplam 92 beyit vardır. Dolayısıyla, buraya “Dua ve Hatime” başlığıyla alınan 4 beyit metinden çıkarılmış; MA'da bulunmayan 11 beyit ilave edilmiştir.

Her fihristin başlığında -bazı sultanlar hariç- saltanata başlama yılı ve saltanat süresi gösterilmektedir. Buna ilaveten, saltanata başlama yılı ve saltanat süresi beyit içinde de verilmektedir. Saltanatın bitişi ise sadece metinde diğer sultanın başlama tarihi ile belirtilmektedir. Standart olarak belirtilen bu hususların dışında bazı sultanların öne çıkan özellikleri de beyitlere yansıtılmaktadır. Zeyil olarak yazılmış olan son dört sultandan II. Mustafa için yazılan kısım neredeyse bir methiye hüviyeti de kazanmış gibi dua ve övgülerle genişletilmiştir.

Bütün bu durumu, zeylin içeriğini daha net ortaya koyabilmek için şöyle tablolaştırabiliriz:

Tablo 1: *Fihrist-i Şâhân*'ın İçerik Bilgileri

Sıra	Sultan	Beyit	Tarih	Süre (Yıl ve Ay)	Vurgulanan Özellik
-	Dua ve Giriş	7	-	-	-
1	Osman Gazi	5	699	27	Bütün vaktini gaza için sarf etmesi.
2	Orhan Gazi	2	726	35	-
3	I. Murat	4	761	31	Rum ilini tamamen fethettiği ve şehit olduğu.
4	Yıldırım Bayezit	3	792	14	Yiğitliği.
5	Çelebi Süleyman ve Çelebi Musa	1	-	-	-
6	Çelebi Mehmed	2	816	8	Kardeş kavgasına son vererek müstakil sultan olması.
7	II. Murad	3	824	30 +6 ay	Murad ismiyle ikinci olması ve gazalar etmesi.
8	II. Mehmed	4	855	31	İstanbul'u fethetmesi ve dünyadan küfrün karanlığını uzaklaştırması.
9	II. Bayezid	3	886	32	Hakk'ın velisi olması ve pek çok zafer elde etmesi.

10	I. Selim	4	918	8 +8 ay	Diğer padişahların hepsinden yiğit olması, Mısır'ı fethetmesi ve Çaldıran'da İran Şah'ını yenmesi.
11	Kanuni Süleyman	4	926	47	Adaletli olması, devleti nizama sokması, pek çok il fethetmesi ve refah düzeyini artırması.
12	II. Selim	3	974	8 +5 ay	Kıbrıs'ın fethi ve Firenk kâfirlerini bozguna uğratması.
13	III. Murad	4	982	20 +8 ay	Sultanların en arifi olması ve Tebriz ile Şirvan'ı fethetmesi.
14	III. Mehmed	3	1003	9 +63 gün	Eğri'nin fethi.
15	I. Ahmed	5	1012	14 +4 ay	Osmanlı geleneğinin yeniden ihya olması, saltanatın ona Allah'ın lütfu olması ve Celali isyanlarının bastırılması.
16	Sultan Mustafa	2	1026	3 +3 gün	-
17	II. Osman	5	1027	4 +4 ay +10 gün	Şerefli arslan vasfı, gaza için gayret emesi ve bahtının yaver gitmemesi.
18	Sultan Mustafa	3	1031	1 +4 ay	Karışıklık ve fetret sonrası sultan olması.
19	IV. Murad	6	1032	17	Saltanatının lütfu olması, Sam ve Neriman benzetmesi, düşmanın soyunu kırması dolayısıyla ikinci İskender atfı, Bağdat ile Revan'ın fethi, Kızılbaşları ezmesi ve sağ kalması durumunda bütün İran'ı alma ihtimali.
20	Sultan İbrahim	5	1049	8 + 9 ay	Allah'ın gölgesi olması, Girit'teki Hanya Kalesi'nin fethi ve Kazakların elinden Azak'ın alınması.
21	IV. Mehmed	13	1058	40 +5 ay + 14 gün	Osmanlı'nın onunla yeniden hayat bulması, Süleyman mülkünün vârisi ifadesi ve tahta geçince ayaklanma çıkması ancak bu ayaklanmayı bastırması.

22	II. Süleyman	2	-	3 +9 ay	-
23	II. Ahmed	2	-	3 +8 ay	-
24	II. Mustafa	7	1150	9 +2 ay	Osmanlı'da işlerin yoluna girmesi, asrın Neriman'ı ve İskender'i olarak vasedilmesi.
25	III. Ahmed	1	1115	-	-
-	Dua ve Hatime	4	Metinde yoktur, Hemdemî'den alınmıştır.		

Tarihî bilgilerin dilin etkin kullanım örneği olarak zihinlerde kolay muhafaza edilecek bir biçim olan nazım formuyla sunulması, tarih öğretimi açısından değerlidir. Osmanlı müellifleri, Doğu kültür geleneğinin etkisiyle öğretmek istedikleri bilgiyi, hedef kitleye genelde manzumeler yoluyla sunmuştur. Manzum sözlükler bu metodun en güzel örneklerindedir.

Bu bağlamda, “manzum tarih” ve “fihrist-i şâhân”ların bir şekilde güncellenerek kültür sahasında gerçek yerlerini almaları sağlanmalıdır. Bu çalışma da bu amaca hizmet etmek düşüncesiyle hazırlanmıştır.

Kaynakça

- Arslan, M. (2011). Edebiyatımızda fihrist-i şâhânlar ve Sivaslı Ahmed Hamdi'nin Fihrist-i Âl-i Osman'ı. *Kültür tarihimizde Sivaslı bir aile: Sarıhatipzâdeler* (ed. A. Yıldız) içinde s. 143-156. Sivas: Buruciye.
- Arslan, M. (2019). *Osmanlı padişahlarının manzum tarihçeleri fihrist-i şahanlar*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Bektaş, E. (2011). Nisârî ve Fihrist-i Şâhânı. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 26, 9-24.
- Çabuk, V. (1976). Osmanlı padişahlarının manzûm tarihçesi: Fihrist-i Şâhân. *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, XV(1-2), 203-227.
- Derin, F. Ç. ve Çabuk, V. (1985). *Mecmua-i Tevârih*, Hüseyin Ayyansarayî. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Everdi, E., Kutlu, M. ve Kara, İ. (1979). Fihrist-i Şâhân. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* içinde Cilt 3, s. 227. İstanbul: Dergâh.
- Kaçar, M. (2009). Solakzâde Hemdemî'nin Fihrist-i Şâhânı'na Nazir'in zeyli. *Tarih Dergisi*, 48(2008/2), 29-45.
- Kadioğlu, İ. (2004). Solak-zâde Hemdemî Çelebi'nin Fihrist-i Şâhân'ı ve Diyarbakırlı şairler Lebib ve Mülhem Efendi'nin zeyilleri. *İlmî Araştırmalar Dergisi*, 17, 115-131.

- Kurtoğlu, O. (2003). Solakzade Hemdemî'nin Fihrist-i Şâhânî'na iki zeyl. *Diriözler Armağanı-Hatıra Kitabı* içinde, s. 317-328. Ankara: Bizim Büro.
- Manzûm Tevârih-i Âl-i Osman*. Millî Kütüphane, 06 Mil. Yz. A 8608-1. Vr. 35b-39b.
- Özcan, A. (2009). Solakzâde Mehmed Hemdemî. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde Cilt 37, s. 370-372. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Solakzade, M. H. Ç. (1271 H/1855). *Tarih-i Âl-i Osman Fihrist-i Şahân*. İstanbul.
- Solakzade, M. H. Ç. (1297 H/1880). *Solakzâde tarihi*. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.
- Tören, H. (2001). *Sedd-i İskenderî (inceleme-metin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ülken, H. Z. (1935). *Uyanış devrinde tercümenin rolü*. İstanbul: Vakıf Gazete-Matbaa-Kütüphanesi.
- Ülken, H. Z. (1966). *Türkiye'de çağdaş düşünce tarihi, I*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası.

Extended Summary

Before the Westernization movement, the historiography tradition, like all intellectual and artistic movements in the Ottoman Empire, came from the East. Fihrist-i Şâhân's writing type is one of these trends. In this tradition of history writing the sultans' ascension to the throne, their reign period, the deeds they have done and achieved, the victories they have won, their heroism, their departure from the throne and the dates of death; his successors from the sultan and similar issues are explained in a few couplets.

According to our current knowledge, Ali Şîr Nevâyî initiated this type of writing called Fihrist-i Şâhân in his "mesnevi" of 7214 couplets, titled *Sedd-i İskenderî*, with 146 couplets, which briefly describes the shahs of Iran in four layers.

In Turkish literature, it is said that the Ottoman history writer Hemdemî, known as Solakzâde Tarihi, started the writing of *Fihrist-i Şâhân*. However, there are two versions of Solakzade Tarihi. The part that came up to the era of Yıldırım Bayezid was published in Istanbul in 1297 with the name of *Tarih-i Âl-i Osman bi-Solakzâde*, and the part that lasted until the middle of the Sultan İbrahim period with the title of Solakzâde Tarihi.

Hemdemî writes the 92 couplet Fihrist-i Şâhân poem in ode style to describe Osman Gazi IV era, the major events of the 19 Ottoman sultans' ascension to the throne, the periods and periods of his reign in a few couplets until Mehmet. Hemdemî presented his work to Mehmed IV.

According to our knowledge, this popular historiographical style of Hamdemî was very popular in the Ottoman Empire and there were many poets who actually continued this tradition after Hemdemî.

Hemdemî's Fihrist-i Şâhân was first published as "dibace" at the beginning of the History of Solakzade. Then the work was added to the head of Hüseyin Ayvansarayî's Mecmûa-i Tenvârih together with Raşid Efendi and the addendums of Müstakimzâde.

The work was compared with eight manuscripts based on the Süleymaniye copy; It was published by Vahid Çabuk with the appendices of Rüşdîzâde Reşid Hasan Efendi and Ziyâ Pasha under the name of "The Poetic History of the Ottoman Sultans: Fihrist-i Şâhân". Again, the publications of Orhan Kurtoğlu, İdris Kadioğlu, Mücahid Kaçar, Ekrem Bektaş and Mehmet Arslan, along with some of their additions, followed the previous editions.

Mehmet Arslan compiled the additions made to Hemdemî's Fihrist-i Şâhân, and published them as a separate book in 2019. In this work of Mehmet Arslan, there are 42 known authors and a total of 43 Fihrist-i Şâhân, Fihrist-i Şâhân addendum and similar poems given with the title of "Unknown Author".

It is also seen that there are Fihrist-i Şâhân whose author has not been identified in the archives and whose authors are known and unknown.

The text presented to the reader with this article consists of a new copy and an addendum of Hemdemî's Fihrist-i Şâhân. The author did not specify his name or

pseudonym. The manuscript in the National Library is located behind an Esmâ'îl-Husna text, between the leaves 35b-39b. In Ottoman historiography, there are many historical texts such as *Fihrist-i Şâhân*, whose author is not known or specified and thus described as Anonymous *Tevârih-i Âl-i Osman* today, in verse and prose.

In this addendum, the author of which is unknown, after Hemdemî's text on Mehmed IV, the periods of Suleiman II, Ahmed II, Mustafa II and Ahmed Khan II are written in verse and this text seems to have been left unfinished. The text, that has been published for the first time thanks to this study, is compared with the one published by Prof. Dr. Mehmet Arslan, and the differences are given in footnotes.

Afterwards, an in-text title for each sultan's index was added to the text, and these titles were given in square brackets, as in the example of [Osman Gazi (1302-1324)]. Additions made by us to the text, such as the meter of the poem, are also given in square brackets in the same way. In the numbering of poetry, the headings are shown with the letter "b" after the leaf number to show how many couplets the index consists of clearly. Thus, the first couplet of the poem was started from 1. In other words, the line number is not given after the leaf number, and the title of the poem with "b" and "1, 2, 3, etc." With numbers, the couplet number of the poem is indicated.

This addendum, named *Tevârih-i Al-i Osman* and written in *mefâilün / mefâilün / mefâilün / mefâilun* meter, was written for 25 sultans and consists of 103 couplets in total. There are a total of 92 couplets in the Arslan publication of Hemdemî. Therefore, four couplets were omitted in this addendum; 20 couplets were added later.

In the title of each index, except for some sultans, the starting year of the reign and the reign period is indicated. In addition to this, the starting year of the reign and the duration of the reign are also given in the couplet. The end of the sultanate is only indicated in the text with the start date of the other sultan. Apart from these standard issues, prominent features of some sultans are reflected. In couplets of the last four sultans written as an addendum the part written for Mustafa II was expanded with prayers and praises almost as if he gained the identity of a eulogy.

The presentation of history in verse form, which is the highest usage example of language, and in a concise form that is easily preserved in minds are good examples in terms of history teaching. As a continuation of the Eastern cultural tradition, Ottoman authors presented the information they wanted to teach effectively to their suitors in poems. Verse dictionaries are one of the best examples of this method.

In this context, it should be ensured that "verse history" and "Fihrist-i Şâhân" take their actual place in the field of culture by updating them in some way. This study has been prepared with the idea of serving this purpose.

